

INFORMACJE W STRATEGII FUNKCJONOWANIA PRZEDSIĘBIORSTWA

Pod redakcją naukową
Henryka Sobolewskiego

Nr 17 rok 2004

ZESZYTY NAUKOWE
Wyższej Szkoły Bankowej
w Poznaniu

Wydawnictwo Wyższej Szkoły
Bankowej w Poznaniu

Projekt okładki
Jan Ślusarski

Recenzent
prof. dr hab. Wanda Skoczylas

Rada Naukowa
*prof. dr hab. Lucyna Frąckiewicz, prof. dr hab. Jerzy Handschke,
prof. dr hab. Alfred Janc, prof. dr hab. Józef Lipiec, prof. dr hab. Henryk Sobolewski,
prof. dr hab. Wacław Wilczyński (przewodniczący), prof. dr hab. Stanisław Wykrętowicz*

Redaktor naukowy
prof. dr hab. Henryk Sobolewski

Redaktor prowadzący
Andrzej Małecki

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu, 2004

ISSN 1426-9724

WYDAWNICTWO
WYŻSZEJ SZKOŁY BANKOWEJ
W POZNANIU

Adres:
al. Niepodległości 2, 61-874 Poznań
tel. (0-61) 655 33 99, tel./fax (0-61) 655 33 97
e-mail: wydawwsb@wsb.poznan.pl, dzialhandlowy@wsb.poznan.pl
<http://www.wydawnictwo.wsb.poznan.pl>

Druk i oprawa: Zakład Poligraficzno-Wydawniczy M-Druk
Wągrowiec, ul. M. Konopnickiej tel. (0-67) 262 02 38

Spis treści

Od Redaktora.....	5
-------------------	---

Informacje sprawozdawcze

Marzena Remlein

Harmonizacja polskiego prawa bilansowego z Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości w zakresie sprawozdawczości finansowej jednostek powiązanych	7
--	---

Ewa Drygas

Ujawnianie informacji w sprawozdaniu finansowym według Międzynarodowych Standardów Rachunkowości	23
--	----

Felicja Gruszczyńska

Wpływ informacji o poziomie kosztów i przychodów przedsiębiorstwa na sposób ustalania wyniku finansowego	63
--	----

Cezary Kochalski

Rola informacji kosztowej w zarządzaniu przedsiębiorstwem przez wartość	87
---	----

Jolenta Jaroniec-Mudziejewska

Uwarunkowania tworzenia rezerw w strategii działania przedsiębiorstwa	99
---	----

Informacje oceniające zachowania przedsiębiorstwa

Danuta Krzezińska

Ocena wiarygodności kontrahenta z tytułu kredytu kupieckiego w latach 1996-2002.....	119
--	-----

Maciej Kramarek

Wpływ uregulowań prawnych na atrakcyjność leasingu w okresie transformacji systemowej w Polsce	147
--	-----

Robert Polaczek

Informacje w kształtowaniu konkurencyjnych zachowań przedsiębiorstw	173
---	-----

Henryk Sobolewski

Własność w strategii funkcjonowania przedsiębiorstwa	185
--	-----

Studia przypadków**Piotr Bober**

Wpływ informacji finansowej na strategię inwestycyjną wybranych przedsiębiorstw przemysłu meblarskiego 211

Krzysztof Maciejewski, Hanna Pondel

Zakłady przetwórcze jako integrator na rynku mięsa w Wielkopolsce 239

Recenzje

Elżbieta Urbanowska-Sojkin, Piotr Banaszyk, Hubert Witczak, *Zarządzanie strategiczne przedsiębiorstwem*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2004 (rec. Andrzej Stańda) 257

Marzena Remlein, *Skonsolidowane sprawozdania finansowe grup kapitałowych*, wyd. 2, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 2004 (rec. Wiktor Gabrusewicz) 260

INFORMACJE SPRAWOZDAWCZE

Marzena Remlein

Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu Katedra
Rachunkowości i Finansów Przedsiębiorstw

Harmonizacja polskiego prawa bilansowego z Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości w zakresie sprawozdawczości finansowej jednostek powiązanych

Streszczenie. *Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie istoty i struktury jednostek powiązanych oraz zasad sporządzania ich sprawozdań finansowych w świetle przepisów polskiego prawa bilansowego i Międzynarodowych Standardów Rachunkowości, a także dokonanie analizy podobieństw i różnic pomiędzy polskimi rozwiązaniami a przyjętymi w MSR w tym zakresie. Tak sformułowanemu celowi odpowiada konstrukcja artykułu, który składa się z pięciu zasadniczych części, poświęconych następującym zagadnieniom:*

- *istota jednostek powiązanych jako podmiotu sprawozdawczości finansowej,*
- *istota, cel i struktura sprawozdania finansowego jednostek powiązanych,*
- *zakres podmiotowy skonsolidowanego sprawozdania finansowego,*
- *metody konsolidacji sprawozdań finansowych,*
- *metoda praw własności jako metoda wspomagająca proces konsolidacji sprawozdań finansowych.*

Całość rozważań kończą wnioski dotyczące przeprowadzonej analizy podobieństw i różnic pomiędzy polskimi przepisami prawa bilansowego a rozwiązaniami przyjętymi w Międzynarodowych Standardach Rachunkowości w zakresie sprawozdawczości finansowej jednostek powiązanych.

Ewa Drygas

Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu Katedra
Rachunkowości i Finansów Przedsiębiorstw

Ujawnianie informacji w sprawozdaniu finansowym według Międzynarodowych Standardów Rachunkowości

Streszczenie. Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie problematyki związanej z wyraźnie zaznaczonym obowiązkiem ujawniania informacji prezentowanych w sprawozdaniu finansowym. Ten obowiązek wynika z treści Międzynarodowych Standardów Rachunkowości. Zrealizowanie celu następuje poprzez wyodrębnienie w artykule i omówienie następujących zagadnień,

- *sprawozdawczość finansowa częścią składową rachunkowości,*
- *zróżnicowane regulacje rachunkowości;*
- *międzynarodowe regulacje rachunkowości w Europie,*
- *cele Międzynarodowych Standardów Rachunkowości,*
- *zakres ujawnień zawarty w Międzynarodowym Standardzie Rachunkowości nr 1,*
- *zakres ujawnień zawartych poza MSR nr 1.*

Zamieszczone na zakończenie uwagi końcowe podkreślają szeroki zakres i zróżnicowany charakter licznych informacji podlegających ujawnieniu, zgodnie z wymaganiami Międzynarodowych Standardów Rachunkowości.

Felicja Gruszczyńska

Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu Katedra
Rachunkowości i Finansów Przedsiębiorstw

Wpływ informacji o poziomie kosztów i przychodów przedsiębiorstwa na sposób ustalania wyniku finansowego

Streszczenie. Celem artykułu jest zaprezentowanie sposobu ustalania wyniku finansowego na koniec roku obrotowego i jego wpływ na zasób informacji o poziomie kosztów i przychodów przedsiębiorstwa. Tak przedstawionemu celowi odpowiada konstrukcja artykułu, w którym ujęto pojęcie, funkcje i rodzaje wyniku finansowego, jak również zasady rachunkowości ustalające pomiar wyniku finansowego oraz sposoby ewidencji kosztów i przychodów w poszczególnych rodzajach działalności, w dwóch wariantach: kalkulacyjnym i porównawczym. W końcowej części artykułu przedstawiono obowiązkowe obciążenie i rozliczenie wyniku finansowego. Dla lepszego zobrazowania ewidencji kosztów i przychodów na koncie „Wynik finansowy” zaprezentowano ją na schematach. W artykule wykorzystano przede wszystkim przepisy ustawy o zmianie ustawy o rachunkowości z dnia 9 listopada 2000 r. oraz literaturę z zakresu rachunkowości, a zwłaszcza literaturę dotyczącą zmian wprowadzonych tą ustawą w stosunku do stanu dotychczasowego.

Cezary Kochalski

Akademia Ekonomiczna w Poznaniu
Katedra Analizy Finansowej i Strategicznej

Rola informacji kosztowej w zarządzaniu przedsiębiorstwem przez wartość

Streszczenie. Treść opracowania w sposób zwięzły oddaje następująca sentencja autora: **nie musi być prawdą, że rzecz ma wartość, bo poniesiono na nią koszty, lecz prawdą może i być powinno, że poniesiono na nią koszty, by miała wartość.**

Przedsiębiorstwo ponosząc koszty, powinno tworzyć wartość dla klienta. Jeżeli wartości są dostarczane klientom taniej w porównaniu z rywalami rynkowymi, to osiągnięta jest przewaga konkurencyjna, a ta jest podstawą kreowania wartości przedsiębiorstwa. W zarządzaniu przez wartość wskazane jest zatem prowadzenie rachunku kosztów zorientowanego na klientów, który byłby źródłem danych w analizie kosztów przeprowadzanej głównie przy okazji rozważań nad marżą graniczną zysku operacyjnego.

Jolenta Jaroniec-Mudziejewska

Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu Katedra
Rachunkowości i Finansów Przedsiębiorstw

Uwarunkowania tworzenia rezerw w strategii działania przedsiębiorstwa

Streszczenie. W niniejszym opracowaniu podjęto najpierw próbę określenia istoty i rodzajów ryzyka, które jest związane z każdą działalnością podejmowaną przez człowieka, w tym także działalnością gospodarczą. Ryzyko jest definiowane na wiele różnych sposobów, często niespójnych ze sobą, toteż przedstawiono różne podejścia do ryzyka, jego definiowania, mierzenia, kontroli i zarządzania. Przedstawiono również wiele możliwych aspektów pojmowania ryzyka. Ponieważ dość często jest ono utożsamiane z niepewnością, więc spróbowano określić różnicę między tymi pojęciami. Zostało ono sklasyfikowane według różnych kryteriów. Ryzyko towarzyszy większości przedsięwzięć gospodarczych, dlatego też wymaga ono tworzenia rezerw, których pojęcie określono, a następnie przedstawiono podział ich według różnych kryteriów. Zostało określone ich miejsce w bilansie, zobrazowano też ich ujęcie zarówno bilansowe, jak i podatkowe.

INFORMACJE OCENIAJĄCE ZACHOWANIA PRZEDSIĘBIORSTWA

Danuta Krzemińska

Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu Katedra
Rachunkowości i Finansów Przedsiębiorstw

Ocena wiarygodności kontrahenta z tytułu kredytu kupieckiego w latach 1996-2002

Streszczenie. Artykuł ma na celu ukazanie metod oceny wiarygodności kontrahenta z tytułu udzielania kredytu kupieckiego. Do tych metod zaliczono metody ilościowe i metody jakościowe. Wśród metod ilościowych posłużono się prostą oceną za pomocą wskaźników finansowych i metodą rozwiniętą w postaci punktowej oceny klasy ryzyka kredytowego kontrahentów. Powyższymi metodami została zbadana, z dwóch punktów widzenia, wiarygodność kontrahentów ogółem i kontrahentów głównych. Badaniu poddano 246 przedsiębiorstw sprzedających i około 104 przedsiębiorstw nabywców. Wyniki badań wykazują, że małe przedsiębiorstwa udzielają najczęściej kredytu kupieckiego na tle średnich i dużych przedsiębiorstw. Zauważono także, że małe przedsiębiorstwa umawiały się z nabywcami o stosunkowo krótkie terminy zapłaty, a w rzeczywistości nabywcy terminy te wydłużali. Oceniając wiarygodność kredytową głównych nabywców metodą punktową w badanych latach, tj. 1996-2002, najczęściej nabywców charakteryzowało ryzyko umiarkowane, następnie ryzyko małe, a w ostatnich latach ryzyko nawet bardzo duże. Ocena wiarygodności kredytowej kontrahentów metodami jakościowymi pokazała liberalne odraczanie terminów zapłaty, w szczególności przez małe przedsiębiorstwa.

Maciej Kramarek

Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu Katedra
Rachunkowości i Finansów Przedsiębiorstw

Wpływ uregulowań prawnych na atrakcyjność leasingu w okresie transformacji systemowej w Polsce

Streszczenie. Artykuł jest poświęcony kwestii wpływu uregulowań prawnych na kształtowanie zjawisk gospodarczych. Szczególnie interesujący wydaje się zakres, w jakim prawne uregulowania okresu transformacji przesądzają o przebiegu zjawisk ekonomicznych. Prawo ma w tym okresie wyjątkowo silny wpływ na obraz życia gospodarczego z uwagi na kluczową funkcję państwa organizującego proces odchodzenia od gospodarki zarządzanej centralnie. Analizowany sposób uregulowań leasingu w Polsce stanowi ciekawy przykład odbierania pojęciom ekonomicznym ich tradycyjnej treści poprzez arbitralne przepisy prawne i w konsekwencji pozbawiania ich ważnych funkcji gospodarczych. Zamiar sprecyzowania zakresu czynników określających atrakcyjność leasingu przesądził o przyjęciu następującego toku wyводу:

- 1) istota definicji leasingu operacyjnego funkcjonującej w polskim kodeksie cywilnym,*
- 2) konsekwencje uregulowań prawnych dla ekonomicznej atrakcyjności leasingu,*
- 3) potencjalny zakres funkcji leasingu,*
- 4) specyfika polskich uregulowań leasingu okresu transformacji,*
- 5) podsumowanie - konsekwencje ograniczenia atrakcyjności ekonomicznej leasingu.*

Robert Polaczek

Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu Katedra
Rachunkowości i Finansów Przedsiębiorstw

Informacje w kształtowaniu konkurencyjnych zachowań przedsiębiorstw

Streszczenie. *Celem artykułu jest ukazanie roli i znaczenia informacji w kształtowaniu struktury przedsiębiorstwa, w tym jego zachowań konkurencyjnych. Informacja jako jeden z podstawowych zasobów przedsiębiorstwa jest równocześnie odzwierciedleniem jego struktury oraz sprawności funkcjonowania. Przeprowadzone rozważania wskazują, że informacje jako podstawowy zasób przedsiębiorstwa pozyskiwane są zarówno z samego przedsiębiorstwa, czyli jego zasobów materialnych i niematerialnych, jak również z otoczenia przedsiębiorstwa. Ponadto przeprowadzony w artykule wywód uprawdopodobnił stwierdzenie, że posiadane przez przedsiębiorstwo informacje kształtują jego zachowania i uwarunkowania jego konkurencyjności.*

Henryk Sobolewski

Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu
Kierownik Katedry
Rachunkowości i Finansów Przedsiębiorstw

Własność w strategii funkcjonowania przedsiębiorstwa

Streszczenie. W strategii funkcjonowania przedsiębiorstwa informacje o podmiocie własności powinny być przedmiotem szczególnego zainteresowania jego kierownictwa, ze względu na ich konsekwencje dla trwania przedsiębiorstwa. Różne formy własności, a szczególnie jej zmiany, mają swoje odbicie w sposobach zachowań ludzkich, a te z kolei warunkują zachowania instytucji. Rozróżnienie form własności ma charakter metodologiczny i stanowi pewien model analityczny, który może być stosowany do badania instytucjonalnej transformacji gospodarki. Pierwsza część opracowania jest poświęcona analizie porównawczej form własności, a zwłaszcza różnic występujących między nimi. Szczególną uwagę zwrócono na dwa przeciwstawne kierunki zmian form własności, mianowicie nacjonalizację i prywatyzację. W drugiej części opracowania przeprowadzono badanie o charakterze aplikacyjnym związane z okresem transformacji instytucjonalnej naszej gospodarki. Zwrócono uwagę na ilościowe aspekty i rezultaty przekształceń ustrojowych w latach 1990-2003. Ilościowe podejście do analizy procesu tych przemian doprowadziło do wniosku, że lata 1996-1997 można uznać za brzegowe pomiędzy udziałem własności społecznej a udziałem własności prywatnej w polskiej gospodarce.

STUDIA PRZYPADKÓW

Piotr Bober

Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu Katedra
Rachunkowości i Finansów Przedsiębiorstw

Wpływ informacji finansowej na strategię inwestycyjną wybranych przedsiębiorstw przemysłu meblarskiego

Streszczenie. W opracowaniu zawarto wyniki z przeprowadzonych badań, dotyczących próby określenia czynników kształtujących strukturę majątku przedsiębiorstwa, wśród wybranych przedsiębiorstw przemysłu meblarskiego. Na podstawie otrzymanych wyników można sformułować wnioski natury bardziej ogólnej, a mianowicie:

- 1) największe znaczenie w podejmowaniu decyzji inwestycyjnych mają informacje z obszaru przedsiębiorstwa, dotyczące stanu technicznego wykorzystywanego majątku i jakości produkowanych wyrobów,*
- 2) polityka zasad amortyzacji majątku trwałego jest silnie zdeterminowana przez politykę fiskalną państwa i nie odzwierciedla faktycznego zużycia majątku trwałego,*
- 3) dominującą formę finansowania przedsięwzięć inwestycyjnych stanowi leasing operacyjny i kredyt inwestycyjny.*

Krzysztof Maciejewski

Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu Katedra
Rachunkowości i Finansów Przedsiębiorstw

Hanna Pondel

Akademia Ekonomiczna w Poznaniu
Katedra Ekologii Produktów

Zakłady przetwórcze jako integrator na rynku mięsa w Wielkopolsce

Streszczenie. Celem artykułu jest prezentacja i ocena wielkopolskich zakładów przetwórstwa mięsnego jako integratora na rynku mięsa. Zakłady przetwórcze dyktują warunki współpracy producentom rolnym, głównie jednak w zakresie parametrów jakościowych żywca. Natomiast mała jest jeszcze rola zakładu jako integratora, polegająca na służeniu rolnikom radą i pomocą agro- oraz zootechniczną. Ograniczoność znaczenia przetwórców jako integratora zdeterminowana jest najczęściej względami finansowymi i w zasadzie integratorem mogą być tylko duże zakłady.